

aNti-schUnd

H. Marsman

bron

H. Marsman [e.a.], *aNti-schUnd*. De Gemeenschap, Utrecht 1927

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/mars005anti01_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de [gebruiksvoorwaarden](#).

Voorbericht

‘Tiens! en feuilletant avec le bout de ma canne....’

LEON BLOY.

Eenigen tijd geleden verscheen er een dissertatie ‘Over de oorzaken van het stinken der Amsterdamsche grachten’. De schrijver daarvan promoveerde cum laude, en het heette dat hij een knap wetenschappelijk werk had verricht. Niemand dacht er evenwel aan, welke tormenten hij daarvoor heeft moeten lijden.

Nu ieder van ons gedoemd is eenige oogenblikken af te dalen in de cloaca maxima van de Hollandsche schrijversbent, gelieve te bedenken wat wij moeten doormaken om onszelve zóó te encanilleeren. Het is niet onze gewoonte het woord te richten tot de heeren van ‘Nu’, en daar wij onze tijdschriften liever niet besmeuren met hun namen, maar niettemin ‘de oorzaken van het stinken’ toch even willen aantonen, doen wij het hier, terloops, op slecht papier, in slechte druk.

Het is al meer dan deze materie verdient.

Guts voort, cloaak!

‘De vaalt wacht’

De nederlandsche litteratuur is zonder belang; en *Nu*, voorzoover nederlandsche litteratuur, eveneens zonder belang. Querido zegt: de nederlandsche litteratuur is een bende, maar dat is volkomen onjuist. *Nu* is een bende, en de nederlandsche litteratuur een oudemannenhuis.

De moreele (niet-litteraire) quaestie, die een (partieele) lectuur van *Nu* (nummer één) opwerpt, is deze: Ik veronderstel in elk mensch minstens één atoom goede trouw; ik constateer in sommige menschen meer dan één atoom kwade trouw; maar, tenzij Querido de infamie erkent van het bovenschrift van zijn In Memoriam Gorter; tenzij De Dood (maar neen, laat die zaak liever rusten); tenzij De Jong de valscheid beseft van zijn inleiding; tenzij mannen als Keuls, Vermeulen, Streuvels, en v.d. Woestijne aannemelijk maken, waarom zij na het verschijnen van *Nu* nummer één hun naam als medewerker niet onmiddellijk hebben doen schrappen - behoort elke actie tegen dit orgaan zelfs niet meer tot de competentie van eenig nederlandsch criticus, maar tot die der straatvegers.

‘De vaalt wacht’ (Wichman).

H. MARSMAN.

Stand en bevoegdheid van Is. Querido's Litteratuurcritiek

Die Zeit hat in Wirklichkeit keine Einschnitte, es gibt kein Gewitter oder Drommetengetön beim Beginn eines neuen Monats oder Jahres, und selbst bei dem eines neuen Säkulums sind es nur wir Menschen, die schiessen und läuten.

THOMAS MANN

Met verachting van het wijze woord van Thomas Mann is de heer Is. Querido in de maand October van het jaar 1927 plotseling op een allerverschrikkelijkste manier aan het schieten (met spek) en luiden (de groote klok) getogen. Voor den zoo stormachtig begroeten Nederlander, die, als hij van de beurs terugkeerde, het uiterst billijke tijdschrift met den onzedelijken naam al aan de kiosken zag wapperen, had deze inluiding van een nieuw saeculum in October 1927 iets verdachts, niet alleen chronologisch. Wat toch mocht dien Querido, die, naar algemeen bekend mocht heeten, reeds een gevestigd romanschrijver van middelbaren leeftijd was, er zoo onverwacht toe drijven in den vroegen herfst de allures aan te nemen van een onbedachten 'jongere'? Wat bezielde den schepper van meesterwerken om geheel onvoorbereid ten velde te trekken tegen de verwording van de critiek onzer dagen?.... Men was nieuwsgierig en kocht het eerste nummer van 'Nu' met versmading van 'Astra'. En tusschen Amsterdam en Baarn kon men dan op zijn gemak nalezen, wat de heer Querido tegen die en tegen die had, met wien hij onverzoenlijk gebrouilleerd was, met wien het nog wel weer terecht zou komen, als de vrouwen weer goed waren, met wien hij altijd goed geweest was, aan wien hij oppervlakkig kennis had, met wien hij wel eens samen prettig gedineerd had, wie wel eens een goed woordje voor Zola gedaan had, wie geregeld bij hem aan huis kwam etc.,

etc. Dit alles kon men daar lezen, alsof van Deyssel in het huiselijke was herrezen, en bij Baarn had men het zeker uit. Men was dan meteen op de hoogte van de geestesgaven van Maurits Uyldert, met wien Querido goed is, en met die van Hopman, met wien hij gebrouilleerd is. Men had zich op billijke wijze de betrouwbaarste inlichtingen over onze critici verschaft, die zich maar denken laten, prettig-persoonlijk-bezwerend opgesteld, alles doorlicht met de objectieve lantaren van den Heer Is. Querido.

Wat echter, indien men verder moest dan Baarn? Wanneer men b.v. tot Amersfoort moest, daar twintig minuten wachten, en dan in een boemeltrein voor de richting Kesteren? Herlezen doet men zulke stukken niet; tenzij men aan één der beoordeelde heeren óók persoonlijk kennis heeft, om nog eens meewarig het hoofd te schudden en te denken: 'Dat is nou onze goeie Frits! Dat is nou een "ranzig prul". Wat deed-ie ook vroeger tegen Querido te schrijven! Nou staat-ie daar in zijn hemd voor alle ontwikkelde Nederlanders! Sjonge, sjonge, onze goeie Frits!', en zoo meer. Maar verder? Er was geen andere weg: men ging nadenken. De oude verdenkingen kwamen terug. Waaróm waren de heeren critici eigenlijk zoo slecht? Waaróm moest die 'stand en bevoegdheid' der litteratuurcritiek in October 1927 opeens van stal worden gehaald? Waaróm kreeg de ééne heer een pluimpje, de ander een tikje, een derde een oorvijg? Was Onze Lieve Heer op aarde gekomen om te richten over Maurits Uyldert en Frits Hopman en Dirk Coster?....

Ten gerieve van den 'Nu'-lezer, die meer dan 10 minuten in Amersfoort moest wachten, stelde ondergeteekende een kleine bloemlezing samen uit het artikel 'Stand en Bevoegdheid onzer tegenwoordige Litteratuurcritiek', van de hand van den heer Is. Querido, romanschrijver, te Amsterdam domicilie houdend, zich uitgevend voor den Almachtigen God der critiek, want troonend in ongenaakbare 'objectiviteit'.... op korte trajecten, tot Baarn, verder niet....

De Heer Querido vangt aan met de klacht, dat er 'geen

litteratuurcritiek van werkelijke beteekenis' in ons vaderland bestaat. Dat is een dramatisch begin, maar ook de eerste zonde tegen het begrip, waarop wij den almachtige nog vaker zullen betrappen. Wat 'litteratuurcritiek' is, staat wel ongeveer vast; het is critiek op litteratuur, en als litteratuur beschouwen wij de enorme massa met schoonheidsoogmerken geschreven en naderhand gedrukte producten van 'auteurs'. Nu moet deze 'litteratuurcritiek' nader begrensd worden. Volgens Q. nu is zij niet 'van werkelijke beteekenis'. Met die begrenzing, die geen begrenzing is, opent de almachtige de serie onverantwoorde vaagheden, die hij voor 'objectiviteit' uitgeeft. Want wat is 'werkelijk', en wat is, vervolgens 'werkelijke beteekenis'? Zijn dit objectieve begrippen, waarmee men kan werken, alsof zij voor meerdere lieden dan Q. waarde hebben? Wat voor Q. 'werkelijk' is, is voor mij doorgaans nog te bewijzen. Wat voor Q. 'beteekenis' heeft, is voor mij gewoonlijk nog een te ontraadselen teeken.... Maar de almachtige gaat verder: 'Er is geen enkel beoordeelaar, die over eigenschappen beschikt onmisbaar voor een groot criticus.' Hier ontmoeten wij reeds een nieuwe zonde tegen het begrip, die Q. herhaaldelijk bedrijft; de Groote Criticus verschijnt ten tooneele, die altijd voor den dag wordt gehaald als de hoogste loftuitingen en de ergste verwenschingen niet meer opgaan. Dan staat Hij, de Groote Criticus, de Objectieve par excellence, altijd nog achter de deur, om allen tegenstand van kleine, 'knersend-conservatieve' (?), fatzotte Sturm-und-Drang-epigoontjes' te bezweren, als een sinterklaas van het critische denken, die genadig geschenkjes en pepernoten aan de zoete kereltjes uitdeelt en de stoute jongens een gard distribueert.

Goed, Niemand bezit de eigenschappen van een 'groot criticus'. En het 'bezadigde leekenpubliek', zijnde de lezers van 'Nu' waarschijnlijk, heeft dat al lang door. 'Want wat voor waarde heeft het, of meneer A. van "De Gids", meneer B. van "De Stem", meneer C. van "Groot Nederland" enz.

gaan oordeelen en vonnissen over kunstwerken, *als in eigen roezen niets is* dat anderen houvast en inzicht schenkt omtrent persoonlijk creatief vermogen?’ (Q. cursiveert zelf, anders zou ik het gedaan hebben). ‘Wat vertegenwoordigen al de vonnissers zelf aan oer-eigenschappen van geest, zinnen, verbeelding of gevoel?’ We zijn er. Niet het oerslijm der romantiek, maar ‘oer-eigenschappen’ komen ons inzicht schenken in het ‘eigen wezen’ der critici! En om deze ‘oer-eigenschappen’ nog scherper te definiëren, onderscheidt de alm. “geest”, “zinnen”, “verbeelding” en “gevoel”. Men lette op de wetenschappelijke waarde dezer onderscheiding, dier vier groepen: geest, zinnen, verbeelding, gevoel! Maar er volgt een nog fijner onderscheiding: “Deze opmerking heeft niets te maken met de zeer aanvaardbare stelling, dat alle critiek subjectief is en blijft, d.w.z. door één bepaald Ik uitgesproken; noch met de wetenschap, dat ziel en geest (let weer op de nauwkeurige omschrijving! M.t.B.) in één tijd, in verschillende contemporaine kunstenaars, zich telkens anders openbaren.” Men zou zoo zeggen, dat het er nogal véél mee te maken had; maar Q. zegt van niet, hij heeft zijn “oer-eigenschappen”, die blijkbaar alles verklaren. Want waaróm het er niets mee te maken heeft.... Q. blijft het antwoord verder schuldig!

De alm. gaat voort: Er zijn, absoluut gesproken, zeer weinig groote, scheppende kunstenaars in ons land.’ Uitstekend, dat ‘absoluut gesproken’, het imponeert wel tot Naarden-Bussum, maar verder zegt het niets; hetgeen waarschijnlijk de bedoeling ook niet was. ‘Maar het aantal *hooggeestelijk-levende en toch algemeen-menschelijk-voelende* critici is nog geringer.’ Ik snak naar adem en ik cursiveer. Waar zijn wij? Hoe ‘hoog’ berekent Q. dit levenspeil, waarin men ‘toch’ zoo ‘algemeen-menschelijk’ voelt? Wat is, als ik vragen mag, hooggeestelijk leven en algemeen-menschelijk’ voelen überhaupt? Als wij daarachter waren, zou wijsbegeerte en critiek overbodig zijn; Q. schijnt het probleem spelenderwijs en zonder inspanning overwonnen te hebben!

Want: 'groote critici.... behooren tot de gesublimeerde, tot de creatieve naturen met breed-omgrijpend ideëel leven. Door hen gaan alle stroomingen van den tijd.' Ziezoo. Afgedaan. 'Ideëel leven' is een uitgemaakt begrip, dat breed kan omgrijpen. 'Stroomingen' en 'tijd', voor achterlijke lieden de brandende punten, omdat zij de ontoereikendheid onzer beelden bewijzen, 'gaan' door den breedomgrijpenden criticus, allemaal. Hoe dan de vitale eenzijdigheid juist der 'grootste critici' verklaard moet worden, die hun beteekenis als 'grootheid' juist in die eenzijdigheid hebben: de alm. houdt zich met zulke futiliteiten niet op.

Volgt een aantal bezweringen van particulieren aard, die blijkbaar aangebracht zijn, om te demonstreeren, hoe de stroomingen van den tijd door den gesublimeerden Heer Q. heengaan. Enkele heeren der critiek worden bedield volgens het systeem overschatting-onderschatting. Het gaat tegen het 'functioneel (?) en persoonlijk oordeel der huidige aesthetelingen', uit wier 'brandnetelige (?) jeugd reeds mee het algemeen menschelijke (daar is het weer! M.t.B.) is weggeknepen.' Deze jeugd bezit zelf 'geen *vrij scheppende kern*, geen *innerlijk rythme*', zij hebben geen benul van 'het *geheel-binnenste en mystische opbouwen* van mensch en karakter'. In godsnaam maar weer even cursiveeren, om op adem te komen. Woorden en nog eens woorden; uitverkoop van kernen en innerlijk rythme, die eindigt in een grootsche zwendelarij met het 'geheel-binnenste' en het alles goedmakende 'mystisch'. Wanneer Q. geheel naar binnen gaat, is het gevaarlijk terrein! Omdat de buitenstaander hem daar niet kan volgen, helaas. De groote criticus, tevens mysticus, opereert daar zonder controle!

Maar daarom in het geheel niet getreurd. Wij zijn er nog niet. Thans komt Zola op de proppen, die volgens den alm. verguisd wordt. Dit geeft hem aanleiding tot een ongeevenaard windmolengevecht. Waarom kan men toch niet den grooten realist 'objectief zien', zooals Q. natuurlijk! Zijn werk is immers uit 'persoonlijk-diepe en levensware

overtuigingen' ontstaan! (let op de nietszeggende bezweringsen). Wij hebben allen onze voorkeuren, zelfs, men zou het niet gelooven, Q. heeft ze; 'doch de groote criticus (opnieuw gegroet! M.t.B.) moét met ethische zelfverloochening de andersoortige grootheid en schoonheid van tegenovergestelde kunstbeginselen *empirisch* kunnen onder- en erkennen.' Hoe hebben wij het nu! Gaan die stroomingen dan maar niet zoo door den grooten, objectieven criticus heen, zooals wij boven hoorden vertellen? Is er, zelfs, een 'andersoortige' grootheid, waarvoor men zich ethisch verloochenen moet? En moet men zich eerst 'ethisch' verloochenen om 'empirisch' te kunnen onder- en erkennen? Zonderling, zonderling, dat was in onzen tijd anders; wij begonnen empirisch en wij eindigden ethisch of wij zeiden, dat de empirie ethisch 'bedingt' was en dat derhalve een objectieve critiek niet bestond; maar voor den werkelijk objectieven criticus Q. bestaat dat bezwaar niet. Men verloochent zich maar en dan komt de empirie ook wel in orde.

Ik moet mij noodgedwongen beperken. De bloemlezing mag niet te 'groot' worden. Want wij wachten steeds op de omschrijving van de befaamde objectieve werkmethode van den alm Men moet lang wachten. Intusschen verneemt men de merkwaardigste dingen, zonder eenige terughouding beweerd, met een vriendelijk zelfvertrouwen gezegd, waar men als niet-objectief criticus van omvalt. 'Verbazingwekkend in Verwey juist, wijl deze uit heel de generatie van '80 misschien den *grootsten*, den *diepst critischen* geest bezit' is natuurlijk weer een door Q. opgemerkte eenzijdigheid; toch groot en diepst-critisch. Wij hooren van 'universeele gevoelsbronnen', die 'beperkt' en 'afgesneden' worden, waaruit volgens den alm. de vreeselijkste gevolgen voortvloeien. Wij vernemen, dat alleen dr. P.H. Ritter Jr. in den lande 'objectief' kan oordeelen, maar hij is nog nèt niet de 'Groote Criticus', want er is een karakteristieke weerbarstigheid in zijn erkenningen, die niet in objectiviteits-bewustzijn (!) wortelt, maar in halfheid en gespletenheid.'

(Toch vermag hij objectief te oordeelen, rara-wat-is-dat!). ‘M.H. van Campen zou een groot criticus hebben kunnen worden.’ Bedankt voor de mededeeling, jammer voor den man. ‘Herman Poort is soms te landelijk van intellect.... toch van aanleg heel bijzonder.’ In de stad gaan wonen schijnt mij voor hem de eenige redding. ‘Van Deyssel bezat wel een groot universeel waardeeringsvermogen, doch hemzelf ontbrak toch het eeuwige sociaal-menschelijke levensgevoel....’ Diep ademhalen. ‘Een criticus als van Deyssel (ééns klokkenist) zou ook in dezen tijd geheel waardeloos zijn als strijdende en leidende figuur (welk een diepst-wijsgeerige opmerking! M.t.B.) omdat onze, van nieuwe menscheijkheid doorgloorde waereld (?!), een geheel ander soort van critiek en voortbrengingskracht behoeft.’ Weshalve Q. den stijl-van Deyssel angstvallig tracht te imiteeren; dat is zijn objectiviteit. Henriette Roland Holst ‘wordt innerlijk verzwakt (!) en gekweld door tragische weifelingen en wankelingen.... die misschien diepe, gebroken glanzen, schaduwen en lichten spreidde(n) over haar werk, *doch haar als leidster voor huidige litteratuurcritiek ongeschikt (maken).*’ Ik cursiveer. Niets voor leiders, anders gezegd menbers des volks, zulke tijdelijke verzwakkingen; en onze schrijvers moeten toch voor alles tot leiders worden gedruild. Leiders zijn zij, die elke sinterklaas hun meesterwerk afleveren, leiders zijn zij, aan wier productie men nooit een spoor van conflict bespeuren kan. Namen noem ik niet.

Maar genoeg. Het wemelt van dergelijke objectiviteiten. De lezer wacht echter nog steeds op de eindelijke omschrijving van de objectieve, universeele, groote critiek des Heeren Q. En de alm. wil wel zoo goed zijn in het vierde kapittel van zijn oratie die omschrijving te geven, hoewel hij die ‘reeds tientallen malen (heeft) uitgesproken, zelfs genealogisch.’ (Dit laatste schijnt nog een bijzondere verdienste te zijn). Ziehier dan: ‘Een groot criticus, een universeel criticus moet ten eerste een universeele geest zijn.’ Dat zal waar zijn! Hij moet, mag men Q. gelooven, historicus,

religieus, psycholoog, vrijzinnig en mystisch zijn. Een niet-objectief criticus zou, dit alles bij elkaar optellende, òf een ongeneeslijk krankzinnige òf een ongeneeslijk oppervlakkige als som verkrijgen; maar Q. weet wel beter. Hij concludeert uit de optelsom doodeenvoudig: ‘*Zoodat* (ik cursiveer M.t.B.) één eigenschap alles-overheerschend in zijn wezen naar voren dringt: *cosmische objectiviteit* en *innerlijke vastheid*’. Aha, zóó eenvoudig was de oplossing. Kiekeboe! Waarom is de objectieve criticus zoo objectief? Wel, omdat hij objectief is! Men herinnert zich de even geniale definitie van het begrip ‘lauw’ van een doopsgezind predikant: ‘Lauw, gemeente, is niet warm, lauw is evenmin koud, lauw is in één woord.... lauw!’ En de gemeente ging geheel bevredigd en gesticht naar huis, gelijk de ‘Nu’ lezersschare... Onze alm. vermoedt echter, dat dit trucje hem zelfs bij den doorsnee ontwikkelden Nederlander niet glad zitten zal. ‘Deze woorden kunnen door koddige en opgewonden spotmaniakken allergrappigst begekt of verkeerd uitgelegd worden. En toch kan ik geen andere uitdrukking vinden, die zuiverder mijn bedoeling weergeeft.’ Ja, dan moeten wij zelfs aannemen, dat niet alleen de spreek-uit des Heeren Q., maar ook zijn ‘bedoeling’ suspect is! Want als dit nu de ‘zuiverste’ prestatie van den objectieven criticus is.... Er volgen echter nog eenige verhelderingen. ‘Met cosmische objectiviteit bedoel ik in den criticus allereerst: oerontvankelijkheid voor àlle levensverschijnselen.’ Wij hadden dat ‘oer’ en dat bezwerende ‘alle’ al eens meer gehoord. Nu echter komt de groote knal. ‘Cosmische objectiviteit van een groot kunstenaar is die van een scheppenden Verbeelder (hoofdletter getuigt van een oer-respect. M.t.B.) die in alles de Eenheid, het Groote Verband ziet; geheel tegengesteld aan de egocentrische, individualistische, eng-subjectieve beoordeelingswijze.’ Niet vragen: hoe zit het dan met die vermaledijde eenzijdigheid, die juist de ‘grootsten’ als eereteeken aankleeft? Want het wordt nog veel mooier. Wij slaan

maar eenige divagaties over Flaubert en Zola over en komen tot de laatste ‘grote’ definitie:

‘De grote criticus is, scheppend zijn critiek, van binnen uit, het Ik-looze, het heilig-primitieve, het onvermengde, het meest nabij.... Doch het Ik-looze is niet ontbering van menselijke subjectiviteit. Het stelt den grooten criticus in staat, zich in te leven in alles wat tegengesteld is aan de beperktheid van zijn geestelijke en zinnelijke individualiteit.’

Vermoedelijk heeft de alm. de illusie, dat hij het hier nu eens flink gezegd heeft. Het ‘Ik-looze’, voor Q. de deus ex machina, doet echter voor ons de deur dicht. De primitieve opvatting, die de Objectieve van dit ‘Ik-looze’ schijnt te hebben, maakt alle gedachtenwisseling met hem bij voorbaat onmogelijk. Want terwijl hij het eerst gemoedelijk quantitatief voorstelt (het ‘onvermengde’, het ‘heilig-primitieve’), gebruikt hij het onmiddellijk daarop als kwaliteit van het individu (geen ‘ontbering van menselijke subjectiviteit’), zonder blijkbaar op te merken, *dat hij hierdoor niets anders doet dan het probleem in al zijn hevigheid opnieuw stellen!* De grote vraag van alle wereldbeschouwing: hoe heeft het individu deel, in zijn beperktheid, aan den kosmos, wordt door den goeden Q. als.... *oplossing* gegeven! Omdat zijn gevoel hem zegt (een gevoel, waarvoor alleen hij verantwoordelijk is), dat zijn beperkte visie ‘de’ objectiviteit representeert, zet hij ons dit gevoel met eenige fetichistische krachttermen voor als de oplossing van het raadsel, den subjectieven mensch.... en meent dan trotsch een logische redeneering, een ‘bewijs’ te hebben geleverd!

Het is bijna zonde na dit staaltje van queridoiaansche begripsvorming nog ander materiaal aan te voeren, dat men ter hoogte van Weesp al door heeft. Maar toch mogen wij niet verzuimen te berichten, dat Q. de bovenstaande definitie ook hier weer toelicht met ‘universeele menselijkheid’ en ‘diepste aard’, om niet te spreken van een ‘primitieve oerbron’, die hij op pag. 91 van het tijdschrift ‘Nu’ heeft aangeboord. Ook is het niet onvermakelijk te lezen, hoe de

alm. ontdekt heeft, dat ‘niets bezwijkt, dat levensorgaan heeft om zich te uiten’ en dat al het andere ‘maar smeur’ is. Hoe Q. dat kan weten, ontgaat mij rationalist, aangezien de bezwijkende smeur volgens zijn eigen zeggen geen levensorgaan heeft. Maar.... hij heeft meer raadselen opgelost op een ons onbekende wijze! En het uiterst billijke tijdschrift ‘Nu’ bewijst, dat ook heel wat ‘smeur’ levensorgaan blijkt te bezitten.

Boemelaars voor de richting Kesteren, het is genoeg.

Wij hebben den Heer Is. Querido een oogenblik gevolgd op de glibberige paden zijner wijsgeerigheid, en wij hebben daarbij moeten constateeren, dat zelfs de eerste beginselen van het geschoolde denken, die in een klare en beheerschte terminologie gevonden worden, hem ten eenenmale vreemd zijn. En zoolang men kan aantoonen, dat zijn terminologie berust op klinkklank, groote woorden, stapels autodidactisch vertoon en onnoozel gegoochel met ‘objectief’ ‘universeel’, ‘groot’ en ‘cosmisch’, net alsof deze bezweringen na het gymnasium het wereldraadsel zouden verklaren, zoolang weiger ik dien Heer Q. als den richter onzer critiek te erkennen. In plaats van den zedemeester uit te hangen, moest hij liever eens wat in Windelband gaan lezen, of in dat handige boekje van Paulsen voor beginners, voor hij van de door hem verdienstelijk, wat intuïtief gecultiveerden roman naar de begripsbepaling overstapte. Want pas daar vangt de critiek aan ‘objectief’ te worden, waar zij met het gedoe over het ‘Ik-looze’ heeft afgedaan, waar zij het zinnelooze van een objectiviteit onafhankelijk van den tijd heeft erkend.... waar zij dus slechts tracht de begrenzingspoging van een persoonlijkheid te zijn, die slechts voor zoover objectief is als zij haar subjectiviteit kan laten gelden. Deze objectiviteit hangt niet ergens in de lucht en voor haar is het onverschillig, of Querido hetzelfde over Dante heeft gedacht als Novalis....

Op grond van deze algeheele incompetentie in begrips-

vorming noem ik de huiselijke zinnnetjes, waarmee Q. Coster, Hopman, Scharten, Leopold en anderen als Onze Lieve Heer afdoet, dubbel ridicuul. Een criticus met autoriteit neemt men zooiets niet kwalijk, omdat de korte bepaling bij hem de beteekenis van een aphorisme krijgt; een Q. neemt men het dubbel kwalijk, omdat geen van zijn korte bepalingen ooit (gelijk die van v. Deyssel) den spijker op den kop slaat. Behalve incompetent is de ‘critiek’ van den alm. nog insinueerend ook.

Tenslotte, om alle misverstand te voorkomen: gelijk de Heer Q. zal opmerken, deze bloemlezing is een wraakneming; een kleine wraakneming op het drievoudig verkeerd citaat, waarmee de alm. mij in het billijke tijdschrift ‘Nu’ wenschte belachelijk te maken. Ik zeg het maar vooruit, want anders moet Q. de moeite nog nemen het zelf te zeggen. Aan den lezer laat ik ter beoordeeling over, of ik mij zonder persoonlijke boosheid heb kunnen ‘wreken’ en de ‘wraak’ van den verkeerd citeerenden Q. op den critiseerenden Q. heb kunnen overbrengen....

MENNO TER BRAAK

Rouwbeklag

Nu, als men mij vraagt hoe ik denk over het nieuwe tijdschrift, dat zich reeds thans ‘in zulk een groote belangstelling mag verheugen’, dan moet ik beginnen met te verklaren, dat die groote belangstelling mij verdacht voorkomt. Ik hou in 't algemeen niet van dingen, die slagen. Ik heb een hekel aan succes. Misschien omdat veel succes en veel belangstelling altijd van *veel* menschen afkomstig moet zijn en dus, wegens de dichtgezaaidheid en alomtegenwoordigheid der domheid van veel *domme* menschen.

Uit den opzet en vooral uit een aantal der kalme beschouwingen (ik gebruik hier de qualificatie kalm in tegenstelling met de opgewonden beschouwingen, die hierna ter sprake zullen komen), blijkt een totaal verouderde geest, die er op uit is, datgene in het leven terug te roepen, waarmede reeds lang scheen afgedaan te zijn. Het is alsof het naturalisme een bloempje was, dat gisteren pas ontlook, alsof wij zooeven een weinigje realisme hadden gezaaid en nog niet konden gissen of er wel wat van òp zou komen. 't Is m.i. altijd een hachelijke zaak, als menschen met een duidelijk verleden en boven bepaalde jaren iets nieuws willen gaan beginnen. Het is toch klaarblijkelijk, dat wat zij als nieuw beschouwen, onmogelijk *nieuw* zijn kan en dat zij in verband met de elementairste natuurwet (‘De dood is het eenig zekere’), uiteindelijk nooit overwinnen kunnen, omdat reeds voor hun dood een generatie op kracht is gekomen, waarvan vaststaat, dat zij hen overleven zal en die er zich wel voor wacht het met hen eens te zijn. Zelfs al hadden zij gelijk, dan nog kan geen levensverzekering hun het rustig bezit hunner ideeënwereld waarborgen, zoodra de leeftijdsgrens is overschreden en het uur der pensioengerechtigdheid daar. Zij hadden nóóit of vroeger moeten opstaan. Nú deden zij beter hun eigen grijsheid te respecteeren.

En dan die beruchte opgewondenheid! Hier en daar

heerscht een schreeuwerige opruiingstemming, die nauw grenst aan: ‘Zoek uit de lappen! Een dubbeltje wat je d'r uit haalt!’ Want men richt zich hier ‘krachtig’ tegen een zeer groot deel van de nieuwere dicht.... (ja.... kunst durf ik niet eens meer te zeggen, want dan krijg ik ook een aardappel naar mijn hoofd; ze werken hier immers druk met schoolmeestertjes en blauwpitten!). De jongelui krijgen er dan zoo eventjes van langs, de ‘letterkundigen’ van de almanak u-weet-wel. Hier geen breed gebaar van: ‘Heer, vergeef het hun, want zij weten niet wat zij doen!’ Neen, op alle slakken wordt behoorlijk zout gelegd en in de massa is waarlijk wel eens een enkele opmerking raak. Maar dat kan geen mensch helpen, dat gebeurt wel meer.

Met dat al, meen ik, is de constitutie van dit tijdschrift gevaarlijk ziek. De redacteurs zijn ware reuzen, elk op eigen gebied, elk voor zoover het voeten heeft, maar kijken, verder dan hun neus lang is, neen, dat doen ze evenmin als ieder ander. Welnu, die reuzen hebben om zich vereenigd een buitengewoon heterogeen gezelschap lieden van diverse maten, die alle meedoen omdat ze gevraagd zijn, waarschijnlijk, (wie neemt hun dat kwalijk?) maar die in dit blad even zoo weinig hun vaderland vinden als de apen aan de Noordpool. En wat het meest verwondert en tot nadenken stemt, onder hen treft men verscheidene figuren aan, wier neuzen geschramd en wier oogen opgezet zijn, vanwege de korrelen hagel, die in het heetst van de veldslag ook hen moeten geraakt hebben. En aangeschoten als ze waren, wankelden ze toch mee....

Van enkelen ligt de litteraire voorgeschiedenis in een ondoordringbaar duister. Waarschijnlijk werden sommigen uit het hoofd van een der beide verschrikkelijke Zeusen zelf gebaard.

Een algemeene klacht moge dit condolatiebriefje besluiten. Vóór het jaar 1880 kende onze litteratuur het schelden nog niet als onderdeel der kunstcritiek. Van Deyssel heeft dit verrukkelijk genre geschapen en het zeer delicate recept

jammer genoeg met zich in het graf zijner jeugd gesleept. Een héél enkel menschenkind erfde een paar aandeeftjes. Maar tot die bevoorrechten behooren tot onze overgroote spijt noch de redacteuren, noch de medewerkers van het tijdschrift 'Nu'.

Dec. '27.

C.J. KELK.

Een drievuldigheid op sokken

Breng ze u eens even voor de geest, Sem, Cham en Japhet: Querido, Saalborn en Schäfer, de groote beoordeelaars van litteratuur, tooneel en muziek. Wie ze kent, is langs optischen weg reeds geheel ingelicht; slechts voor de anderen zal ik van één der boezemvrienden iets vertellen, opdat zij niet langer mogen verlangen naar een kennismaking met het geheele driemanschap.

Ik kies dan Dirk Schäfer, omdat hij anders nooit schrijft, en ik dus met een enkele verwijzing van hem af ben. Want het is voor ons niet te doen, langer dan een paar minuten met deze grijsaards in dezelfde pas te lopen.

Dirk Schäfer dan, verkondigt in het tijdschrift 'Nu' luide zijn bezwaren tegen de moderne muziek. Dat is zoo ongeveer de muziek rondom Debussy, in ieder geval alle muziek na Chopin en Liszt. Schäfer weet waarschijnlijk ook wel, dat er nog een aller-modernste muziek is, maar een bezadigd mensch als hij, spreekt niet-eens daarover.

Het gaat dus meer tegen half-nieuwerwetsche muziek, waarmee je als pianist geen volle zalen krijgt, waarbij je niet de lichten kunt uitdraaien tot een poëtische schemer, omdat de menschen anders stellig zouden denken dat je missloeg.

Het zijn vooral de Franschen die het bij Schäfer gedaan hebben; een volk dat zijn stommiteit verbergt achter een oppervlakkige geestigheid, nietwaar? Schäfer heeft dat plotseling ontdekt toen hij in Parijs een concert gaf, en het publiekje niet aëmechtig van ontroering in de schemer lag te smachten. Knap gevonden van een musicus!

Schäfer hoort bij Querido, en wie van deze knappe romanschrijver ooit het gebral over muziek las, verwondert zich er niet meer over dat zijn lijfpianist, wanneer deze ook eens de pen opneemt, een wel minder vaardige, maar niet minder dwaze taal uitslaat. Met hem een boom opzetten? Merci!

Pianist, blijf bij je sonates, of als je schrijven wilt, stuur briefjes naar de beide beroemde vrienden; die zullen je beter begrijpen en bewonderender antwoorden dan wij modernelingen, die wild zijn van de laatste snufjes, en indommelen bij de juffertjesschemer.

LOU LICHTVELD.

‘Zóó zijn onze manieren’

Al wie met ons mee wil gaan,
Die moet onze manieren verstaan.

‘Wie slechte manieren heeft, heeft altijd ongelijk.’ Dit woord is van Franz Liszt.

En met dit woord zou de geheele ‘waarheids’-praktijk van de heeren redacteurs van het tijdschrift ‘Nu’, Querido en De Jong, al bij voorbaat veroordeeld zijn.

De waarheid zeggen wil niet zeggen: je mogen onttrekken aan de elementairste begrippen van welvoegelijkheid en ridderlijkheid. ‘Nu’ is een ‘smerig’ tijdschrift. Artikelen als van den heer C. de Dood over den dichter Werumeus Buning zijn pornografie in den meest onwaardigen, n.l. moreelen zin van het woord en een redactie, die zulke artikelen opneemt, en de verantwoordelijkheid van zich afschuift met de mededeeling: ‘alleen het peil der artikelen beslist over de opname’ gedraagt zich niet alleen laf, maar maakt deze stelregel, die derhalve het laagste peil aanneemt, tot een beschimping van haar geheele tijdschrift. Welke of ook de fouten zijn, die men wil bestrijden, en al heeft men het grootste gelijk van de wereld, het werpen met straatvuil maakt altijd de handen van hem, die werpt, smerig en nog op een andere wijze dan die door arbeid vuil geworden handen van den arbeider, die zoo romantisch door onze democratische leiders worden opgehemeld!

De literatoren Querido en de Jong vernederen niet alleen hun schrijversnaam, maar ook zichzelf als *mensch*, wanneer zij dergelijke praktijken in naam der z.g. ‘eerlijkheid’ tot de hunne meenen te mogen maken. En ieder, die onder zoo'n redactie en in zulk een tijdschrift wil schrijven, vernedert daarmee eveneens zichzelf.

Na de eerste afleveringen kan daarvoor geen enkel excuus meer gelden.

CONSTANT VAN WESSEM.

OVER C. DE DOOD

Verjaarde revolutie

‘Thou was not born for death, immortal Bird!
 ‘No hungry generations tread thee down;
 ‘The voice I hear this passing night was heard
 ‘In ancient days by emperor and clown.....

KEATS.

‘Wär es ein Kampf, dasz die Arme und Zähne einander packten! Aber es ist mir, als wäre ich in ein Mühlwerk gefallen, und die Glieder würden mir langsam systematisch von der kalten physischen Gewalt abgedreht.’

BUECHNER: ‘Dantons Tod’.

Zelfs in Holland gaat geen leven verloren dat de moeite van het beschouwen waard is. Wie afwijkende meeningen bezit in geestelijke zaken en den moed heeft daar met zijn persoon achter te staan, zal door het burgerdom, ook het intelligente en dus dubbel vastgegroeide burgerdom, worden gehoond of dedaigneus bekeken. Troost u, de tijd is rechtvaardig: men zal u *niet* uitroeien, al sterft ge in 'n keldergat. Maar als de meeningen van den heer De Jong (ach, het *zijn* geen meeningen), als de principiële misverstanden van den heer De Jong tot publiek bezit worden, ga *dán* scheep naar de Stille Zuidzee of word dranksmokkelaar in Chicago.. Want *dán* zullen de lichten aan den hemel gedoofd zijn, en in de donkerste wereld zal de kwaliteit door de hoeveelheid totaal zijn gevreten.

Men leeft een week, een maand in het geloof, dat ons uit ieder paar jongensoogen een jonge, sterke moed tegenstraalt, een harde wil, een drift tot leven die veel kan vergeten en nieuw land ontgint voor den geest. Maar op een kwaden dag komt het grijs geschrift, het geschrift der bezwiken denkbeelden, met haastige geestdrift en onkuisheid des

woorden, op de tafel vallen. Een zwart oogenblik: ik hoop voor jou, lezer, dat je het gekend hebt bij de lectuur van de Inleiding voor het tijdschrift 'Nu'. Niet omdat hij domheden zegt over literatuur, maar omdat hij tracht deze relief te geven door een beroep op valsche dogmata, en omdat hij, helaas, spreekt namens velen - namens de vele gemakzuchtigen voor wie dit hemelsblauw socialisme de wolvin met de gastvrije tepels en de waterige melk is geworden.

Houdt dit laatste een bekentenis in, dan zegt zij geen woord voor zijn gelijk. Er zijn tijden dat het geloof van de meerderheid, de menigte, het leven der ziel vermeerderd. Zelfs dan zijn het de uitverkoren weinigen die de hymne inzetten. De menigte antwoordt met het jubelend Alleluja - en over allen zweeft de mystische wondervogel. Maar het is *uw* geest, A.M. de Jong, het is *uw* verlangen naar de 'daadwerkelijke' liefde, het is *uw* geloof dat het vleesch beter is dan de beenen, waardoor de wondervogel is verjaagd. 'Het geloof heeft ons, barbaren, geciviliseerd,' sprak Rodin kort voor hij stierf, - 'door ons ongeloof zijn wij wederom barbaren geworden.' Het leven van vandaag is zwart, omdat de stroom van dit barbarisme zwelt en zwelt, en omdat zij die de wapens in handen kregen om het te bevechten - om *u* te bevechten - te vaak hun plicht verzaken: het kan smetteloos wit zijn voor hen die nog hechten aan hun afkomst en vertrouwen dat zij niet beschaamd zullen worden in eeuwigheid. Voor u echter is het leven noch wit, noch zwart, maar een rozeroode luchtspiegeling: aan den eenen kant een phalanx van broederschap (even lang van duur als de schotels en de kroezen zijn gevuld), aan den anderen kant een troepje tandelooze en impotente grijsaards - caricaturen van de werkelijkheid inmiddels.

Ik zou mij met u, dat wil zeggen persoonlijk, kunnen verzoenen, indien gij uw valsche leer hadt voorgedragen met een weinig van den hartstocht, die ook aan de dwaling een deel van overtuigingskracht verleent. Want ik houd eraan,

dat een revolutie de zaak is van een Gideonsbende en dat zij zich heeft te rechtvaardigen door het gehalte en het geweld harer verontwaardiging.

Bij u echter is gehalte noch geweld.

Stik in hoogmoed of verga van teederheid en deemoed, maar *sta* achter uw meening, al verheft zich tegenover u een legioen. Bid extatisch voor uwe tegenstanders of verwensch ze stamelend, scheld-om-een-hoek, als gij niet anders kunt, met al de platte, dompige, onplastische invectieven waarover uw populair idealisme in ons vaderland beschikt, maar geef u niet over aan de genade van de menigte, die van den revolutionair het instrument is en de voetschabel.

Gij kent den hemelschen waanzin niet van de martelaren die het helle zand kusten van de arena waarin zij stierven, gij hebt niet met Danton in de Conciergerie gehuisd, toen de duistere machten hem besprongen die hij zelf had opgeroepen, gij kunt u den lavastroom in den steilen, caesarischen hoogmoed van Van Deyssel niet verbeelden als hij zijn tegenstanders ranselt en gij hebt niet geleefd met het kille woeden van Lenin, toen hij de strakke pionnen uitzette op het bedwongen schaakbord van zijn intellect. Niets van dat alles, zelfs niet in de kleinste proporties. Gij begint met u-zelf moed in te spreken als Jonkheer Andries Bibberwang, die er niet zeker van is of hij zijn degen moet trekken dan wel met een veege klap kan volstaan. Gij kijkt in het rond of uw groote broer Querido wel achter de laurierboomen verwijlt, en dan pas raakt gij er plots van overtuigd, dat er één tijdschrift te weinig was in Nederland.... Onmiddellijk zakt de stemming weer. Hoe nu, zijt gij tóch over ijs van één nacht gegaan? ‘Het kan natuurlijk zijn, dat wij ons vergissen’.... En trek de proef maar op de som: ‘bewijzen kunnen alleen de abonnees het: de stroom van hun toetreding zal de mate van ons gelijk aangeven’.... Dit gelijk is het gelijk van den handelaar in twijfelachtige boter: daarbij cadeau een porceleinen theeservies of twee schilderijen als tegeltableaux naar

Ary Scheffer: 'Het Penningske der Weduwe' en 'De Rots aan Zee'.

Wat vangen wij met zulk een revolutionair aan?

Het *is* geen revolutionair - het is een lakei, wien men het helleensch epigram moet voorhouden: nimmer heeft een onderworpen geest iets duurzaam geschapen.

De heer De Jong heeft zich in zijn vier eerste alinea's veroordeeld, niet als schrijver van romans (ze vallen hier buiten), maar als voorlichter en leider van het publiek dat hij omarmt. In de trieste aanvangsregels die zijn pen ontvloeien, geeft hij zijn 'charge d'âmes' prijs en bekent zich-zelf slaaf van den voozen moloch die bedrukt papier vreet. Ik behoef niet te denken, mijn buurman, in casu het 'volksbewustzijn', zal denken voor mij.... Men noemt dit in Holland vrije gedachte! Het artikel van den heer De Jong is niet de debacle, maar de laffe harikiri van den geestelijk levenden mensch.

'Het leven heeft een gespannenheid als zelden in de historie'.... verstout zich de heer De Jong te constateeren, maar hij reageert zèlf met de slapste ziel op dezen 'vulcanischen tijd' en voelt zich niet veilig als hij niet velen, velen om zich heen weet. Hij is geen motor; hij wordt gestuwd. Hij ziet met kinderlijke geestdrift de befaamde opmarsch der massa tegen vermolmden rijken geschieden, maar hij wandelt in zijn 1 Mei-optocht veilig achter het cordon van nette burgeragenten. Hij schreeuwt het uit, dat de vijand in het blok moet worden geslagen, maar hij wacht tot anderen de bouten hebben ingehamerd en komt dan met een stroospiertje de weerlooze voetzolen bekittelen. Hij is de nar van de socialistische gedachte en speelt mee voor spek en boonen.

'L'homme qui veut réussir n'a qu'une devise: Toujours plus bête.'

'....car enfin on a une foi comme on a des cheveux bruns ou blonds. Il n'y a pas de mérite à être convaincu de quelque chose.'

DE MONTHERLANT.

‘Etre des ennemis vrais, c'est être bien proches’.

‘Au cours du voyage humain nous nous trouvons aux antipodes, et nous voyons d'autres constellations. Mais le ciel est le même. Ignis idem.’

ROMAIN ROLLAND aan *De Montherlant*.

Omdat de schoonheid het eeuwige is en de richting, de school het tijdelijke: dáárom is het de groote dwaling, dat de voornaamste taak van den jongen literator op dit oogenblik zou zijn het z.g. tachtiger individualisme te bestrijden. De schoonheidsleer van heden is niet die van Willem Kloos, maar nog minder die van A.M. de Jong, - minder nog dan hoogmoed die wankelt en zich niet zuivert, maakt een menschenliefde die de goddelijke gerechtigheid niet erkent zich de vervulling der schoonheid waardig. Alle collectivistische praatjes-voor-de-vaak, alle kortzichtige betoogen op religieuzen grondslag wisschen het niet uit, dat de Beweging van Tachtig het veeteerende, ingeslapen Holland in één wilde, snelle ruk heeft geheven op een niveau waar men vrij kon ademen en wezenlijk toegankelijk werd voor de groote beroeringen in het Europeesche leven der 19e eeuw, waar stemmen konden gaan zingen die de verschraalde menschelijke natuur, door een oneindig-gevoelig sensualisme heen, tot een nieuwen metaphysischen honger hebben gevoerd. Wat schuilt er voor groots in, dit te ontkennen of te verkleinen? Literatuur is geen politiek en geen rekensom. Ik tart den heer De Jong zijn gemeenplaatsen over *het* Individualisme toe te lichten - zooals ik hem tart te bewijzen, dat het op-zich-zelf voor de schoonheid eenige beteekenis zou hebben, of men theoretisch de verbroedering der menschen is toegedaan. Laat hij de namen van Gorter en Henriëtte Roland Holst noemen (als hij zich niet schaamt voor de bitterheden die zij van de zijnen hebben ondervonden) en nagaan wie, onder degenen die hij brandmerkt, in ver-

eering te kort schieten. Als zij groot zijn, dan zijn zij het omdat zij hun geloof in de goedheid, die eeuwig is (*eeuwig*, verstaat gij het?) hebben gered uit het meest tragisch conflict tusschen hun innerlijk en de wereld, omdat uit hen verdwaalden in een tijd zonder godheid, de liefdekreet opsteeg met een hevigheid die sinds den tijd van Rembrandt en Vondel, en misschien sinds de middeleeuwen, in het openbaar niet was vernomen - met de hevigheid van den monnik en de non. En laat hij vervolgens trachten na te speuren, wie onder degenen die na hen komen - zich-zelf verwerkelijskend in een wereld die den strijd op leven en dood voert, een strijd *juist* tusschen zijn veeg aardsch paradijs en een oude, oude orde -, wie onder de gesmade 'knoeipoëten' van dit innigst leven den draad voortspinnen, wie er in al de verborgen hunkeringen hunner ziel lijden onder de gevolgen van een breuk, waarvan de heer De Jong, zich gloed-nieuw wanend, de late, maar volstrekt harmlose bevorderaar is. Niet door partijzucht, niet door ontijdig zwaaien met de vlag, niet door de verscheidenheid der menschelijke deelen in de menschelijke gemeenschap te ontkennen wordt men groot op dit veld: alleen door op de meest absolute wijze in zich-zelf te vervullen, wat de taak is der menschheid als moreele eenheid. Heiliging op iedere wijze - omdat wij geen cohort zijn van uitgeworpen, ellendige gelukzoekers, maar deelen van het Corpus Christi.

Voor hij tot deze overwegingen geraakt moge de heer De Jong beginnen met de ontdekking van het verschil tusschen individualisme en de volstrekt onmisbare versterking der persoonlijkheid.

De revolutie van den heer De Jong is een verjaarde revolutie.

Laat hij zich een enkel kwartier bezig houden met de brandende taal van de 'Hessische Landbote', door Büchner geschreven in een tijd toen de democratie de frischheid had van een dageraad en het tegendeel van gesetzlich geschützt

was; laat hij de hymnische overtuiging van Rosa Luxemburg's brieven trachten te vatten en zich schamen in een hoek. Ik spreek niet meer van de bêtise dat hij een rechte afleiding maakt van sociale gebeurtenissen op literatuur en als den engsten dogmaticus den eisch stelt, dat leven en kunst elkander zullen dekken als twee cirkels met dezelfde straal. Ik zie zelfs een oogenblik voorbij, dat hij met de paraplu zwaait tegen het sociale bestaansrecht van den a-socialen kunstenaar (men toornt aldus ook tegen onweersbuien en cyclonen) en dat hij een nieuwe marteling wil ondernemen van de manke Pegasus 'kunst aan het volk' - het Volk, wel te verstaan, dat door zijn mederedacteur in bewogen hoofdstukken ten voeten uit in zijn beste en kwaadste, maar altijd volstrekt kunsteloze instincten staat geteekend, dezelfde kern van volk die nergens zoo het land aan heeft als aan den vrijgestelde en den zemelenden profeet. Want als wij in dit rampzalig-platte land nog van een 'volk' kunnen gewagen, houd u er dan van overtuigd, ontijdige revolutionair, dat het in zijn rosse kracht van uw Leger-des-Heils-idealen niet is gediend. Maar hierom bestreed ik u niet. Ik wil dieper werken op uw geweten als schrijver, en bestrijd u, omdat gij, onder het voorwendsel van een (onbegrepen) verweer tegen l'art pour l'art, de activiteit in het rijk van den geest aantast, omdat gij lafhartig de wachtvuren verlaat en redding zoekt in de letterlijke onderwerping aan de macht van een stuurloos Getal. Dit wordt u niet vergeven.

Het is tenslotte niet zoo wonderlijk dat hij deed zooals hij deed. Hij is de literaire spreekbuis van de S.D.A.P. en wat is bij ons de S.D.A.P. anders geworden dan de late incarnatie van Jan Salie, vijand van de waarachtige volkskracht? Om zijn slapen de wingerdrank van een nieuwen natuurgodsdienst, die Overgave heet, of Kosmos, of Eeuwige Verbroedering, en zijn dikke, bleke hand aan de koorden van de beurs, die een vette Steunkas blijkt te zijn. Vreet deze burgerheeren, die den vaderlandschen bezem hebben vervan-

gen door een plumeau, die den mond vol hebben over cultuur en alles wat karakter heeft langzaam stuk-breken, die met kindsche phrasen over het begrip Individualisme een sluipmoord begaan op persoonlijkheid en self-help, die voor den kopstoot te netjes en humaan zijn geworden en deze vervangen door de nieuwe klevigheid van het georganiseerd overleg - vreet ze, of je wordt door hèn gevreten! Zij zijn overvoed en vroeg oud, - laat ze bazelen desnoods over de nieuwe strooming die het menschenleven gaat doorwoelen. door hèn precies aan den verkeerden kant gezien, maar duldt niet langer dat in het publiek de menschelijke natuur wordt gepeild met de onnoozelheid waarmee zij hun literairen knecht laten schrijven: 'Na bijna twintig eeuwen, waarin het christendom de menschheid niet heeft kunnen opvoeden tot de liefde, is het groote heimwee naar de daadwerkelijke goedheid in de millioenen opgestaan en heeft het leven doordrongen van een nieuwe wil.'

Hierin culmineert het misverstand. Hier betrappen we, op het scherpst, de nare en bedekte vrijgeesterij van dit bleek pamflet. Het is de politieke redeneering van den man die een verleden bemorst waarvan hij de essentie niet heeft ondergaan. En hier blijken alle distincties tusschen kwaliteit en kwantiteit vervallen, hier zijn de planverschillen van het leven zonder vorm van proces genivelleerd, hier worden misleidend goddelijke en menschelijke liefde tegen elkander uitgespeeld, om onder hulpelooze menschen het pleit te beslechten.

Misleiding? Of gebrek aan denkkraft?

Men weet het niet, men weet het hoe langer hoe minder in deze trieste omgeving van steeds platter en kleiner laïcisme, bij dit steeds gemakzuchtiger offer aan de schuldige vereenvoudiging der zielsverantwoordelijkheid.

Als ik niet het woest vertrouwen had dat wij, met weinigen, tegen deze vervlakking zullen vechten zoolang de vermogens ons zijn gegeven....!

JAN ENGELMAN.

Mourik van Meersen, de Redactie van 'Nu', en de Waarheid

Hoewel het zoowel voor den geletterden als voor den ongeletterden lezer wellicht noodig is om den heer Mourik van Meersen aan hem voor te stellen, - wij zullen dit niet doen, daar een verwijzing naar zijn artikelen in 'Nu' (2 en 4) voldoende is: men kan hem daaruit leeren kennen, hij stelt zich daar luidruchtig genoeg voor.

Hij is een 'jongere', dien Dirk Coster voorloopig (en ironisch) ontzegd heeft dien titel te voeren, omdat men onder 'jongeren' pleegt te verstaan: *talentvolle jongeren*, wat M. v. Meersen nog te bewijzen heeft. Want al geven zijn beide artikelen in 'Nu' bewijzen te over van geestigheid (!) en scherpzinnigheid (!), - hij weet zelf te goed, 'dat alleen het werk-zelf zal uitmaken of men kunstenaar is'. Daar dit 'werk-zelf' voorloopig nog in de doofspot wordt gaar gekookt, en het oeuvre van M. v. Meersen zooals het in 'Nu' voor ons ligt, zelfs niet bewijst, dat hij schrijven kan, laat staan dat hij een kunstenaar is, zullen wij over het gebrek aan positieve artistieke zekerheden moeten heenstappen en ons bepalen tot het beschouwen van den feitelijken inhoud zijner artikelen.

In de eerste plaats treft ons dan een enorme mate van scherpzinnig opmerkingsvermogen. Hij heeft n.l. ontdekt, dat er enkele dichters zijn die, ook na een punt, geen hoofdletter schrijven. Eigenlijk *ontdekte* de heer A.M. de Jong dit vóór hem en Van Meersen geeft de Jong dan ook in zijn tijdschrift nadrukkelijk de eer die hem in deze wereld- en kunstschokkende kwestie toekomt. Noch in het brein van de Jong, noch in dat van Van Meersen is het blijkbaar opgekomen, dat de dichters vroeger (en nog wel) gewoon waren elke regel, ook niet na een punt, met een hoofdletter te laten beginnen. Om dezelfde reden: terwille van de *typo-*

Euch. Wichman: **Zullen wij niet samen een tijdschrift stichten.**
(Litho uit de map: Idealisten II).

Panaït Istrati en 'NU'.

Wij vernemen dat Panaït Istratié, de bekende Roemeensche schrijver, zijn medewerking aan NU, het tijdschrift van Is. Querido en A.H. de Jong heeft opgezegd. Dit op grond van het feit dat de strekking niet met zijn inzichten overeenkomt.

Dagbladbericht.

grafische regelmaat. Om die reden - want Marsman e.a. zijn de 'uitvinders' niet - schrijft Stefan George de Duitse substantieven zonder kapitaal, en schreef reeds Guillaume Apollinaire geen hoofdletters na een punt, en soms geen punten. Het is wel moeilijk om zooiets te begrijpen.... - En dan zoo'n Marsman, die daar een Engelsche titel op zijn boek zet; niet een vertaalde hollandsche, maar een vaststaande, en een complex van bepaalde gevoelens en beteekenissen oproepende, Engelsche titel. Waarom dat nu niet vertaald? Zou hij het misschien niet kunnen? Ontzaglijk: wat een materiaal levert toch die moderne hollandsche dichtkunst om geestig te worden! - En die Marsman heeft het *altijd* gedaan; die is *altijd* zoo belachelijk en dom. Daar zet hij bijvoorbeeld - alleen maar omdat het anders niet rijmen kon, vond Mourik van Meersen heel snugger - 'het lijf vangt de ziel als een boemerang' in dat rare vers 'Salto mortale'. En 'boemerang', zoo zocht v. Meersen op in een woordenboek (hij las blijkbaar in zijn reeds lang vergane jeugd nooit Indianenboeken), beteekent 'werpspies'.

Neen, v. Meersen, boemerang is een wapen, dat, in de lucht geworpen, weer op dezelfde plaats terugkeert als van waaruit het is opgegooid. En *die* beteekenis, welke boemerang alleen heeft, is in 'Salto Mortale' nu net precies op haar plaats.....

Ik weet niet - of liever: nu weet ik het wel - welke voorstelling de heeren de Jong en Querido zich maken van de behoorlijkheid van het 'peil der inzendingen', maar aangezien zij *daarvoor* althans nog de verantwoording willen dragen, richt ik mijn woorden thans, over M. van Meersen heen, tot hen.

Afgezien van den hierboven omschreven, gedeeltelijken inhoud van van Meerssen's artikelen, is de toon ervan misschien bij bepaalde, meer oostersche, rassen zeer gewild en zijn de uitdrukkingen waarvan de schrijver zich bedient, wellicht in bepaalde politieke kringen schering en inslag, -

in een stuk dat betoogend wil aanvallen, heeft men zijn beschaving en vooral zijn karakter te toonen in het gebruik van waardige taal. Dat is o.a. 'het peil', en aan dat peil raakt van Meerssen's polemieken nog in geen enkel opzicht. Door deze taal zal dus van Meerssen de redactie niet hebben opgeschokt, maar door de stelling: 'een kunstenaar schrijft niet wat men van hem verwacht', moet hij toch minstens den heer de Jong tot een z.g.n. letterkundige kroniek in 'Het Volk' op jagen.

Uit de artikelen van Van Meerssen zou de lezer van 'Nu', die aan de verschillende bijdragen een meer dan sensationeele aandacht schenkt (dat zullen er wel weinig zijn; zij zouden anders niet op al de handig verborgen tegenstrijdigheden gesteld zijn) moeten opmaken, dat de met veel demagogische grootspraak geuite kreet aan het eind van de Jong's inleidingsstuk: 'La vérité, est en marche!', vertaald moet worden door: 'is op de loop'. Van Meerssen doet het n.l. voorkomen of de samenstellers van 'Erts', - wier taak, hoewel duidelijk omschreven, telkens misduid wordt -, de verzen van Roel Houwink mooi of goed hebben gevonden. 'Poëzie? U zegt: poëzie?! Och, maak dat de dames en heeren van "De Vrije Bladen" wijs!' Ik geloof, dat ik in mijn functie van mede-samensteller van 'Erts' en in die van redacteur van 'De Vrije Bladen' hier wel deskundig genoeg ben om daarop te antwoorden. En wel dit: U, meneer van Meerssen, is of een verdachtmaker, of een welbewust leugenaar, daar dezelfde verzen van Houwink door mij, die hen in 'Erts' opnam, in 'De Gids' als waardeloos zijn gesignaleerd. U kunt die critiek (Augs. No. 1927) niet gelezen hebben, - dan hadden de Jong of Querido u moeten waarschuwen. Daarmede is tevens weerlegd uw hoonende zinsnede: 'De samenstellers (van "Erts") die.... door vele jongeren in de maling werden genomen, zie hun bijdragen'. Wat trouwens niet weerlegd behoefde te worden, zie 'Voorwoord, Erts 1927'.

'La vérité est en marche'. In 'Nu'! (A.M. de Jong).

‘De positie van den jongen hollandschen schrijver is moeilijk. Men verwacht van hem.... *eerlijkheid*’. (Mourik van Meersen, in ‘Nu’!)

Mourik van Meersen, die het de moeite waard vindt aanmerking te maken op dichters die geen hoofdletters schrijven en zelf het de correctie waard acht om van de *c* in ‘cursiveer’ een *k* te maken, - deze ruime geest heeft door zijn twee artikelen getoond een aanwinst te zijn voor de nederlandsche litteratuur en in het bijzonder voor die speciale van den heer de Jong c.s. Hij mist alle eigenschappen die hem een behoorlijk *mensch* kunnen doen zijn: geest, eerlijkheid, fatsoen (d.w.z. karakter, niet: burgerlijk....) en hij bezit alle kwaliteiten die op de litteraire marskramersvergadering ‘Nu’ opgeld doen: ijdelheid, kwade trouw, en een misleidend praatje.

Veel succes, Mourik van Meersen!

D.A.M. BINNENDIJK

Oufer wat ‘NU’ jongt

‘Nou.... gesien die illeiding fà A.M. de Jong - see ik beê meself - is 't er kááns, wel schraole, maar tûch kááns, dat-ie sukke chedichte as die ik hier heb legge.... kùns findt, maar dan “kùns” nog maar heel bescheije geschreve met een klène ka. Maar er is veel méér kááns - praatte ik verder - dat-ie snottert fan 't stomme lache oufer sukke òn-, nee, *anti*-deemoukraotische nossens. Want - laten we mekaar nou geen Mietje noeme, de jong, - wat niet déé-mou-kraátiesj isj heit geen sin.

En ik plijf tûch mâ beweere dèt de Kùns mit de groute Ka door de massa *niet* gelese wordt, niet ge-lé-se! En as mins fan fleesj en bloed, fan honger en slaap, as *mins* wijje tûch schraife four de massa, òf.... je schraif nie, je pubbeleséért niet teminste, je houdt je iffoore-toore-klokkies ijje nàchkassie, waar se 't bronssuur kraige fà je nachwater, om fesoenteluk te plijfe in de réjalisaoite fan de uitdrukking.’

Ik ben het rillend met je eens, de Jong, dè litteratuur wordt niet meer gelezen. En 't is waar, dat komt van die droomers, van die doorgezakte knieën, van die zelfgenoegzame ik-zuchters, die hoog-gepèt met hun twee-beenen-in-een-onderbroek achter hun horlogeketting aanlopen. Dat komt ook - je zei het wel raak, meen ik, zoo bijna geestig - omdat ze poowezie make die hallef proza is, dus.... dús niks is, heelemáál niks, zei-je. ‘Nee, finnik ook, 't rijmt soo heelemaal nie meer en je hep er soo geen kaik meer op wàt se nou eigeluk pedoele.

En dan.... spreken se tot je folkshart? Wordt-je d'r kanarie fan, gaat er iets fan door je soodedonder? Rechduit gezegd née, née, neé en noggerisnee. Nou, wat hebbe me dan aan die knulle, aan die maatschappai-parasiete die al die ossin late trùkke die tûch nie gelese wordt? Alleen maar

chedruk four hun aige mouje gesich. Hè-je niks an, kost allemaal maar cente waar andere four krepeere fan de honger.

Seg, p.g. de jong, luister nou is - trek je das eens recht; seg.... souwe we niet een wetsontwerpje an de Tweede Kamer four kunnen stelle, befourbeeld een dichtersluxebelasting, waaronder al die limonade-rietjes falle die de gasganselukke tag niets beters wete te doen dan alsmaar te denke aan 'r eiges: hoe se in de kamer sitte, hoe se d'r lui neus snuite, hoe se suchte, hoe se door 't pleeraampje de wolke sien, hoe se haaretjes d'r uit hun neus komme asse four de spiegel staan en chriene chaan fan ellende, fan wanhoop.... en dit niet omdat àndere minse honger laie, want dat doene se self ouk, maar chewoon uit nutteloosheid, uit kakkerige wind-eier-legsucht. En dan moete daar ouk onder falle al die andere meneere-die-soo'n-beetje-naar-pies-ruike; ik pedoel die ferfeelende hannesse fan piesologische remanschraifers fan tegewoordig, die tuch ouk minder nuttig sein finnik. Dat je nou de persoone uit je reman tot op hun hemp uitkleedt, nou.... ik kan er wel tege, maar na hun hemp mottettan ouk afgeloupe sein. Nou niet 't ònderste uit de kan willen hebben en ouk hun siel sitte af te slikke, 't is tuch geen boterhamme-papier. Fan die schraifers die daar klène jongetjes sitte uit te teekene.... 't is wel knap, seker, en knaperig ouk, maar je wordt er tuch ouk slaperig fan op den duur.... Nee, die motte ouk onder dat wetje falle. Ja-tùch, ja-wèl, dat *dóéne* me! geen flauwe kul, meerderheid van stemme chelde, hour, dat is nou eenmaal soo.

Maar nou mot je ouk kossekwent sijn, de jong. Seg nou is eereluk? Seg nou is...., nee, stel je nou is four dat Manus Peet nog in Amsterdam woonde (want sinds de ware deemekraasie mággie d'r nie meer woune!) en dattie die chedichte las die nou in 'Nu' staan, hoe souwie die gefonde hebbe, dink-je? Souwie die bechrépe hebbe, dink-je? Be-chrépe?

Souwie hebbe bechinne te singe, méé te singe met mauje Kaorel fan de Woestaine's gemaakte straotliedjes? Souwie hebbe méégesonge, fraag ik, of souwie er fan hebbe motte, ja, fan hebbe motte pisje....

Seg, seg nou is eereluk....?

‘Nee, nou niet kwaat worde, nou.... Ik seg tûch niks fa jou. Jij *bint* 'n choeje remanschraifer en ouk 'n schraifer fa *choeje* remans, alleen 'n beetje duur in den handel, 'n beetje deemekratiesj duur, maar affein, de tijë, hê, de tijë, frete, drinke en de biejeskoup, 't kost tegewoordig allemaal soo'n houp.

Nee, nou gaane me niet seefere oufer Merijntje Gijzen. Alleen mot ik segge dat je 'm nou niet al te kwijlig mot late suffe. Je maaktet tè. De massa - want daar schraif jij tuch four - de massa heit nou wel maar 8-urige werkdag, maar se motte ouk naar de folksuniversiteit en naar de biejeskoup en soo. Nou, en dan plijft er niet soo heel feel tijd meer oufer om naar jouw Merijntje te gapen wanneer-ie daar in se eiges sit te dinke oufer die pestoor en de flierefluiter. Nee, hour, dat begint te ferfeeë, dan beginne de lesers echt te flierefluite, en met appelsienschillen te gooien om dat jong Jan de Jong beê se positieve te roepe.

Dus ópschiete, p.g. de Jong, anders gaan se d'r op schiete, en ook al, omdat anders dit deel weer feel te duur wordt in den handel.

En four de rest, je hep ferdomt simpetieke teejerieje oufer kùns, je bin 'n toffe knul en je kunt sien dajje an 't Folk sjoernelist geweest bint en dajje nou in de litteratuur 'n knap stinkertje bint. Laat se maar lulle, hour. Meeste stemme plijfe tuch lekker chelde!

E. MICHEL.

Nounou

Opgedragen aan ‘partijgenoot’ Barmat en aan de nagedachtenis van ‘partijgenoot’ Broekhuys.

Die Meerkatzen: ‘Wir kosten breite Bettelsuppen.’

Mephistopheles: ‘Da habt ihr ein gross Publicum.’

Den heelen dag heb ik met lekke schoenen in mist, regen en modder rondgelopen en voel mij rillerig, maar treurig bovendien, nu ik hier zit met voeten zoo nat, zoo koud, zoo ontstoken en zoo vuil als de ziel van den heer A.M. de Jong. (Maar wàt had Léon Bloy, die van Zola zei ‘il est tout cul’ van dezen heer A.M. de Jong moeten zeggen?..)

Dit is nu een oogenblik om mij met dat.... ding, u weet wel, bezig te houden, voor de eerste, en hopelijk voor de laatste maal. Genoemde heer A.M. de Jong schrijft in zijn inleiding, aldaar:

‘.... dat er één tijdschrift te weinig was. En dat ene hebben wij gesticht. Het kan natuurlijk zijn, dat wij ons vergissen. Wij geloven het niet, maar bewijzen kunnen alleen de abonnees het: de stroom van hun toetreding zal de mate van ons gelijk aangeven.’

‘Het staat er,’ zou deze heer zelf van zijn geestelijken (‘Aufklärer-’) tijdgenoot Multatuli aanhalen. Maar, hoewel hij met dien ‘stroom van hun toetreding’ al van zijn pegasus gevallen is, heeft de man waarlijk nu gelijk, voor zoover dan zulke menschen ooit gelijk kunnen hebben, zelfs nu.

Een lesje voorgeschiedenis:

De firma werd destijds gesticht door een zekere Marx

(niet te verwarren met den Duitschen staatsman van dien naam), van wien intellectueel en moreel niet veel goeds te vertellen valt, maar die men stellig een bekwaam en sluw zakenman van het ‘moderne’ type mag noemen. Hij organiseerde het bedrijf en de publiciteitscampagne voor een deel reeds toen in den vorm, waarin zij nu nog dienst doen, en verzond de reclameleuzen als ‘Arbeiders aller Landen, vereenigt U!’ enz. (als alle reclameleuzen volgens Chesterton te lezen: ‘Geef mij geld’)*) Hijzelf heeft echter den bloei der zaak niet meer beleefd, ‘de tijd was er nog niet rijp voor.’

Die bloei kwam later. De onderneming werd, in nauwe samenwerking met het internationale bankkapitaal en met steun van allerlei belanghebbenden (b.v. in Duitschland de ‘Ultramontaansche’ partijpolitiek) een werkelijke wereldfirma in menschenbederf en menschenleed, waarin, zooals dat heet, ‘grof verdiend’ werd en nog wordt; hoewel nu voor het eerst bij het eindelijk ontwaken der volkeren door het z.g. ‘fascisme’ de negotie hier en daar gaat kwijnen. Dit is misschien wel de hoofdoorzaak, dat men nu dat.... nou ja heeft gesticht; wat daarin aangevallen wordt, dus allereerst de (zelfs als zij niet zoo heel veel zaaks is) altijd *voorbarige* letterkunde is reeds, ook als het *niet* zoo zou willen heeten: Fascistisch. En dan hebben de belanghebbenden gelijk, als zij roepen ‘verschwindet dort, wir haben ja aufgeklärt.’ Ja, de heer A.M. de Jong heeft gelijk. Hij spreekt (als alle knechtjes der firma moeten, op straffe van onmiddellijk ontslag) van ‘reactie’, zonder te vermoeden, dat hij ook daarmede gelijk heeft: ‘réagir jusqu’ à la santé’ (Maurras).

(Maar nu vraag ik toch: waarom (- behalve om voor ‘Algemeen Maandblad’ te helpen spelen -) staan bij de

*) Zie E.W. en H. Eikeboom ‘Pro en Contra Fascisme in Nederland’ (Hollandia-Drukkerij 1925).

medewerkers dáárvan de erkende politieke fascistten Mr. H.W.J.M. Keuls*) en Mr. P.H. Ritter?!)

Voorloopig echter is, en zeker in Nederland, de conjunctuur nog zoo slecht niet....

In geen staat zooals in dezen 'staat in den staat' (in de staten) wordt de rijkdom der gearriveerde leden zoozeer bevorderd, gespaard, beschermd en.... geheiligd. Aardige cijfers, natuurlijk alleen *controleerbare* inkomsten betreffend en dus zonder 'geheime fondsen' enz. (al zijn er zelfs nu nog naast de 'malins qui se font payer' de 'poires qui travaillent à oeil') vindt men in 'de Buitenlandsche Post', No. 149.

Het zijn van ouds sterke beenen, die de weelde kunnen dragen. Zooals veelal, ook in fatsoenlijke ondernemingen, kwam er hier een derde generatie van firmanten (en te erger natuurlijk, om al te wel bekende redenen in ons arme vaderland), die heel veel aan het aangename uitgeven (hoewel bij voorkeur op kosten van 'derden', van den 'gastheer' - gelijk men in de parasitologische zoologie zegt - **) en heel weinig aan de toekomst der firma dacht, en in activiteit en elasticiteit veelal te kort schoot. Dies vestigde zich een filiaal, aanvankelijk genoemd 'linker vleugel' min of meer zelfstandig en zelfs (meestal in schijn) concurrerend onder den naam 'Communistische Partij' om, in een soort

- *) Die ons zelfs hier, waar men geheelonthouding-met-een-knipoogje voor de galerij (en voor het 'melk- en limonadekapitaal') zou verwachten en waar een zekere Valkhoff ook al begint over 'drassige poelen van alcoholisme' aangenaam verrast met een Drinklied

‘..Drinken wij tot den laatsten snik,
Opdat het heil dat wij verloren,
Voor een onmeet'lijk oogenblik
Uit diepe teugen wordt herboren!’

(Jawel, maar waarom *hier*, kameraad?)

- **) (Tel. 22-12-'27) ‘..geeft de commissie (voor het nazien der Gemeentebegroting 1926) eenige opmerkingen ten beste, o.m. in zake de door raadsleden ingediende declaraties voor reis- en verblijfkosten.

De uitgaven bedroegen in het geheel f42.848.56, w.o. f3.352.35 voor reizen in het buitenland ter bestudeering van het melkvoorzieningsvraagstuk. De commissie beklagt er zich over, dat de bij de declaraties overgelegde bescheiden zeer onvolledig zijn en de opgaven van gedane uitgaven van verschillende raadsleden niet altijd overeenstemmen, terwijl de gemaakte onkosten voor “diversen” bijzonder hoog worden geacht. Ten slotte geeft de commissie B. en W. in overweging voortaan bedoelde declaraties aan het onderzoek der Rekenkamer te doen onderwerpen.’

(Wie zou geen medelijden hebben met dien beklagenswaardigen de Miranda, die voor zó'n bedrag.... melk heeft gezopen. - W.)

van horizontale concern' met de 'moederfirma' voor eigen rekening te trachten met meer openlijken roof en moord zaken te doen, wat hier en daar zelfs gelukte. Zoo moet nu ook de heer A.M. de Jong, de schrijver van keukenmeidenromans in keukenmeidennederlandsch den revolutionairen Pegasus beklimmen: 'De revolutie is op komst. Er is niets dat ze (daar valt-ie al! W.) nog weerhouden kan. Het socialisme komt. De wereld is er voor klaar. De menscheid wacht er op. En de makers zijn aan het werk begonnen.'

'Eventjes lachen' -

Juist zoomin als oweërs kunnen in den regel dergelijke mensen met geld omgaan. 'Tout aux tavernes et aux filles'. Niemand, die in de gelegenheid was, den avond vóór de plechtige begrafenis van Herman Heyermans in de omstreken van Rembrandtplein en Thorbeckeplein te vertoeven zal ooit den.... cosmischen indruk van die, zelfs niet bij gelegenheid van de 'Jaarbeurs' geëvenaarde consumptie van dure vloeistof en levend vrouwenvleesch vergeten. ('Dat is ons hei-ei-lig I-hi-de-aal').

Het is welhaast een axioma: Parasieten hebben parasieten. Bijvoorbeeld heeft de (niet alleen als paradigma, maar tevens als liefelijk symbool gekozen) *pestrat* den *pestvlo* tot parasiet, en deze weer de *pestbacil*. Zoo hebben dan onze volks-kriebelende en volks-uitzuigende heeren,

‘die om den Ezel te regeeren,
des Ezels achterdeel vereeren’

(graag zelfs) als lofzanger, hofnarren, en, als ik dat zeggen mag, intellectuele lichtekooien, hùn parasieten, ook al heeren die het regeeren niet begeeren, maar die, wanneer zij hen maar smeeren, ook weer hùn achterdeel vereeren.

En: halt! Hier wensch ik van de ongevraagd aangeboden gelegenheid gebruik te maken om het peil van (Godgod) ‘onze’ volkstribunen aan te wijzen, dus van de leiders in den tweeden graad (de werkelijke leiders blijven bescheiden in het duister - en buiten schot - tenzij zij, als onze dierbare Barmat, zeer onvrijwillig in het daglicht terecht komen) door het *woordelijk en ongecommentarieerd* aanhalen van twee alinea's, die iemand, geheeten Stenhuis, (héél bekend in die kringen) in dat ding (nou ja) heeft geschreven (of onder zijn naam heeft doen verschijnen*):

‘De menschen kunnen hun geschiedenis niet uit vrije stukken samenstellen en maken zooals ze willen, is een gedachte, die Marx de socialistische beweging heeft geleerd en die een onvervreemdbaar deel is van elke socialistische beschouwingswijze.’

‘De gestalte van den klassenstrijd wordt allereerst en voornamelijk door economische krachten beheerscht, al is de wil vrijer en zelfstandiger als in het verleden in de socialistische beweging wel is geloofd en aangenomen, een zelfstandige grootheid is de wil der massa niet.’

Ziezoo, als men uitgelachen is, ga ik voort.

En nu vraag ik: Wat is er noodig om zoo iemand, of zoo iets, of Duys, of Wibaut, of Brautigam, na oesters, en een poularde truffée, en een fijne flesch, aangenaam bezig te houden.

Juist dit, nietwaar, ik behoef het nu niet te noemen, dàt,

*) Eén der medewerkers van ‘het Volk’ is speciaal belast met het in het ‘Nederlandsch’ overzetten der artikelen van Eitje Polak, oud-Wethouder van *Onderwijs* der gemeente.... Amsterdam!

nou ja, waarvan de ziel de meergenoemde heer A.M. de Jong is (als de ‘ziel’ van een flesch, waarvan die arme Querido dan de capsule is) die - waarachtig - gelijk heeft, en waarvan ik nu, alweer woordelijk en ongecommenteerd ga aanhalen, stukken, ‘daar’-uit, (maar niet uit ‘Merijntje’, welken keukenmeidenroman in keukenmeiden-nederlandsch ik om lichamelijke redenen niet lezen kàn):

‘De “Beweging van Tachtig” is sinds lange jaren in het zand verlopen. Zij heeft enkele prachtige vruchten voortgebracht en veel lamentabel misverstand. De vruchten liggen te verschrompelen en te beschimmelen op de duffe litteratuurzoldertjes van een uitgeput, ijl voor zich heen mummelend individualisme, dat de groote drift van onzen tijd domweg ontkent....’

‘Maar de Beweging van Tachtig is voorbij, is achterhaald door de stormachtige vaart van het nieuwe leven, dat nadien opschoot’. -

‘Een nieuwe gedachte is aangelicht in het bewustzijn der volkeren.’

‘De spelling waarnaar thans nog officiëel geschreven wordt, lijkt echter evenveel op de taal van heden als het jeugdportret van uw grootmoeder op haar tegenwoordig uiterlijk. Populair gezegd is zo de toestand. Moeten we nu, omdat we aan dat jeugdportret eenmaal gewend zijn, er van houën, ontkennen (*woordelijk en ongecommentarieerd!* E.W.) dat het nieuwe portret van vandaag minderwaardig is, omdat het een ander beeld vertoont?’

De heer A.M. de Jong heeft alweer gelijk, al wil hij allang geen gelijk meer hebben. Heer en Knechtje hooren bij elkaar. Elk wereldje heeft ook het heertje en het knechtje dat het verdient.

Dat wisten de heeren, omkoopend en omgekocht niet, dat geest en ziel, twee dingen, maar niet te koop zijn!

Voor een expert staat in den laatsten prospectus het aanstaand faillissement der firma te lezen:

‘La verité est en marche’? (eindigt de heer A.M. de Jong). En marche? ‘Am Arsch’!

Merijntje de Bast aard.

Ik heb iets tegen Merijntje.

Niet tegen de schrijver, tegen de Jong, en zelfs niet tegen het boek als zoodanig. Er zijn nu eenmaal heele volksstammen, die het nooit leeren, en ik vind het doodgewoon dat de Jong daar óók bij hoort.

Ik heb iets tegen Merijntje, de hoofdpersoon van de bekende lintwormroman waarvan ik het einde nog niet voorzie. Want al zijn we hier in Nederland waarlijk al genoeg getracteerd op de ellendigste misboorlingen en zwakzinnigen, voor wat de *stijlpersonen* van een roman betreft, zoo erg is het nog nooit tevoren geweest.

Zoo'n ellendig bloedarm schepsel, zoo'n volslagen Lombroso-klant daar was inderdaad het wachten nog op.

Een ondervoed kind van domme ouders, met de meest duidelijke kenteekenen van (hoewel onschuldige) achterlijkheid, een van de geboorte-af-aan verdraaid, ongezond, ongeorganiseerd boerenarbeidersproletariertje. In wiens leven volkomen niets gebeurt, (aan de binnenkant) en die al *zou* er iets gebeuren, daar toch in volstrekte onbewustheid onderdoor leven zou.

Zoo'n kind met een krentenbaard, met papieren kokers om de ellebogen om zich de dauwworm niet af te krabben, zoo'n kind, dat in het leven gehouden wordt door busdoktersdrankjes die naar anijs ruiken en door de Algemeene Kinderkolonie 'Iedereen aan Zee'.

Zoo'n kind wat niet mee kan spelen in de kring, met Jaapje en met Prutske, met de Kleine Johannes en Sprotje, met de kinderen van moeder Zoomers-Vermeer en die zelfs niet aan de hand mag loopen met dat ellendige mormel Letje wat bij mevrouw Top Naeff logeert. Een nakomertje, dat de kat knijpt in het donkere trapgat, en waarvan alleen de veel te jonge huisbezoekster van de bedee-

ling denkt dat het dróómt terwijl het gewóón in zijn vuile handen zit te kwijlen.

En ik heb eigenlijk toch ook iets tegen de Jong. Want hij heeft dan toch maar die verdomde lange stomme boeken geschreven, waarvoor Brabant, als het werkelijk leefde, *hem moest lynchen*, omdat het nooit gemeener en met meer effect op de Noorderprovincies is beleedigd en gekleineerd.

Hij heeft toch geen schaamtegevoel genoeg gehad om de delireerende pers te remmen, om afdoende op te treden tegen de walgelijke praatzucht van oude vrouwen en door Nutsafdeelingen afgerichte minderwaardigen.

Hij is doodkalm met zijn geestelijk bastaardjong in de pruimenboom blijven zitten; zonder schaamtegevoel en zonder zelfs eenig aangeleerd fatsoen.

Ik zal mijn volgende boek nu nog slechts in twee exemplaren kunnen uitgeven, in een luxeuse reactienoodzaak.

De Jong en ‘Nu’? Het papier van het blad was zoo ordinair en er schreven allemaal van die gewóne mannen in... Dáár ga ik niet over schrijven. Dat is immers eigenlijk een kwestie van stánd.

ALBERT KUIJLE.

Mourik van Meersen: ‘Ontmoeting’

Een sproke. Uitgave C. v.d. Veer, Rotterdam.

Dit is het verhaal van een mijnheer, die 's avonds op weg naar een stad was, en zich met moeite voortbewoog, iets dat hij met zijn proza gemeen heeft. Het begin van zijn verhaal (8 bedrukte pagina's plus 4 blanco, samen hangend aan een groen katoenen draadje) is, te oordeelen naar de vele puntige keien, schokkende lichten en algemeen kreunende toon van het verhaal, een scherpe critiek op het wanbeleid van het Departement van Waterstaat; misschien trekt de betreffende ambtenaar zich Mourik van Meersen's Literaire Claghe over het slechte wegdek meer aan dan de aanzienlijk beter geschreven ingezonden stukken van gewone stervelingen, die niet in 'Nu' mogen schrijven, en het daarom maar in een courant doen.

Maar als de nood het hoogst is, en de voetjes doodmoe, dan is de motor met duo nabij. In dit verhaal tenminste. Mourik wordt door de onverschrokken jongerenredder in de volgende bewoordingen uitgenoodigd mee te rijden:

‘Vriend’, sprak hij, ‘wat staat gij te staren in 't verschiet. Ik wist U hier op dit pad en heb getracht mijn motor door het slijk te jagen, om u de weg te verkorten. Wilt ge mij de eer aandoen op de duo plaats te nemen?’

Mourik, Mourik, wat ben je begonnen. Je moeder heeft je nog wel zoo gezegd, 's avonds niet naar vreemde heeren te luisteren, vooral niet wanneer ze rijzig en slank zijn, en een soepel lichaam hebben, dat uit een spiritueel soort elastiek bestaat, zoodat ze naar willekeur uitrekken en inkrimpen. Daar heb je 't al, hij wil je verleiden, laten verleiden dan, hij is een snorder voor een Huis der Vreugden. Hij weet bekoorlike lokkende vrouwen met ogen als kristal

(Hard om te zoenen, en voor je een beetje wild met ze gaat doen, vraag dan eerst, of ze in de glasverzekering is); lachende monden waarop de zon was (brand je lippen niet!); en goud, dat met aanhoudende pracht blinkte (ik wist niet, dat het taalpeil van de 'jongeren' zoo zinkte). God, daar heb je het al. Hij geeft vol gas, je wordt duizelig, en dondert er af. Ja, en die meneer, die je toen op kwam rapen, was van de Hemelsche Eerste Hulp Brigade, tijdelijk op aarde gestationneerd. En een adem, dat die man heeft, en een baard.... Als ze je beroeren, voel je zoo maar de Oneindigheid. En al kijkt de maan je nu ook goedkeurend aan, ik zou met die nieuwe meneer maar net zoo oppassen als met die vorige, en met schrijven ook.

A. DEN DOOLAARD.